ADRAN 5

5. Y Cabinet

5.1 Cyflwyniad

Penodir y Cabinet i gyflawni holl swyddogaethau'r Cyngor nad ydynt yn gyfrifoldeb unrhyw ran arall o'r Cyngor, boed hynny yn ôl y Gyfraith neu o dan y Cyfansoddiad hwn.

5.2 Ffurf a Chyfansoddiad y Cabinet

Bydd y Cabinet yn cynnwys:

5.2.1 Arweinydd(ion) y Cyngor (yr "Arweinydd"); ac

5.2.2 o leiaf dau ond dim mwy na naw Cynghorydd arall a benodir i'r Cabinet gan yr Arweinydd. Yn unol ag adran 5.13.2(b), gellir codi'r nifer hwn i 13 yn achos rhannu swydd.

5.3 Yr Arweinydd

5.3.1 Ethol

a) Bydd yr Arweinydd yn Gynghorydd a etholwyd i swydd yr Arweinydd gan y Cyngor.

b) Gellir ethol dau neu fwy o Gynghorwyr i rannu swydd yr Arweinydd gan y Cyngor.

5.3.2 Cyfnod yn y Swydd

Penodir yr Arweinydd(ion) am dymor y Cyngor.

5.3.3 Rôl yr Arweinydd(ion)

Bydd yr Arweinydd(ion) yn Cadeirio cyfarfodydd y Cabinet ac yn pennu portffolios Aelodau'r Cabinet. Mae mwy o wybodaeth ar gael yn Adran 13.

5.4 Dirprwy Arweinydd

5.4.1 Bydd yr Arweinydd(ion) yn penodi Dirprwy Arweinydd i weithredu fel Arweinydd yn ei (h)absenoldeb ef/hi. Caiff yr Arweinydd ddiswyddo'r Dirprwy Arweinydd hefyd ar unrhyw adeg os yw'n ystyried bod hynny'n briodol.

5.4.2 Caiff y Dirprwy Arweinydd arfer holl swyddogaethau'r Arweinydd(ion) pan fo'r swydd yn wag neu pan fo'r Arweinydd(ion) yn absennol neu'n methu â gweithredu fel arall.

5.5 Aelodau Eraill y Cabinet

Bydd Aelodau eraill y Cabinet yn Gynghorwyr a benodwyd i swydd Aelod o'r Cabinet gan yr Arweinydd(ion). Bydd pob Aelod o'r Cabinet yn dal y swydd hyd nes:

5.5.1 y bydd ef/hi yn ymddiswyddo o'r swydd honno; neu

5.5.2 y caiff ef/hi ei (d)diswyddo o'r swydd honno gan yr Arweinydd ar ôl i'r Arweinydd roi'r cyfryw gyfnod o rybudd (os o gwbl) ag y mae'n ystyried sy'n briodol; neu

5.5.3 y bydd ef/hi yn peidio â bod yn Gynghorydd.

Caiff yr Arweinydd(ion) benodi Aelod o'r Cabinet ar unrhyw adeg i lenwi unrhyw swyddi gwag.

5.6 Dirprwyo Swyddogaethau

Caiff yr Arweinydd(ion) arfer Swyddogaethau Gweithredol ei hun/hunain neu, fel arall, wneud trefniadau i ddirprwyo'r cyfrifoldeb dros eu cyflawni. Caiff yr Arweinydd(ion) ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i'r canlynol:

5.6.1 y Cabinet yn ei chyfanrwydd;

5.6.2 un o Bwyllgorau'r Cabinet (sy'n cynnwys Aelodau gweithredol yn unig);

5.6.3 Aelod unigol o'r Cabinet;

5.6.4 cyd-bwyllgor;

5.6.5 awdurdod lleol arall neu weithrediaeth awdurdod lleol arall;

5.6.6 Swyddog dirprwyedig.

5.7 Cynorthwywyr i'r Cabinet

5.7.1 O dro i dro, gall Cynghorwyr eraill gael eu henwebu'n Gynorthwywyr i'r Cabinet gan yr Arweinydd(ion). Ni fydd Cynghorwyr o'r fath yn:

(a) Aelod Cabinet

(b) Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Cyngor

5.7.2 Ni fydd Cynorthwywyr i'r Cabinet yn cyfrannu yng ngwaith Gwneud Penderfyniadau'r Weithrediaeth, ond efallai y bydd yn gweithio'n agos gydag Aelod Cabinet

5.7.3 Gall Cynorthwywyr i'r Cabinet gefnogi'r Aelod Cabinet drwy ddirprwyo tasgau fel y cytunwyd ar gyfer ei faes o gyfrifoldeb ef/hi, gan gynnwys mynychu/cadeirio cyfarfodydd; digwyddiadau siarad/agor; darllen a gwneud sylwadau ar bapurau; cyfarfod Swyddogion; cytuno ar ddatganiadau/sylwadau i'r wasg a gwneud cyfweliad; cynrychioli'r Cyngor ar grwpiau penodol. Fodd bynnag, ni fydd pwerau dirprwyedig gan Aelod Cefnogi'r Cabinet ac ni fydd hawl ganddo/i i bleidleisio mewn Cyfarfodydd y Cabinet na Chyfarfodydd Pwyllgor y Cabinet nac i ddirprwyo ar gyfer yr Aelod Cabinet pan fydd yr Aelod Cabinet yn cael ei alw i ymddangos mewn Pwyllgor Trosolwg a Chraffu. Bydd hawl gan Gynorthwywyr i'r Cabinet fynychu, a siarad yn, unrhyw gyfarfod o'r Cabinet neu bwyllgor Gweithredol y Cabinet.

5.8 Rheolau Gweithdrefnol a Thrafod

Bydd trafodion y Cabinet yn cael eu cynnal yn unol â Rheolau Gweithdrefnol y Weithrediaeth yn Adran 5.9 isod.

5.9 Rheolau Gweithdrefn y Cabinet

5.9.1 Dirprwyo gan yr Arweinydd

Yn dilyn cyfarfod blynyddol y Cyngor, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, yn ôl cyfarwyddyd yr Arweinydd(ion), yn llunio cofnod ysgrifenedig o'r dirprwyaethau gweithredol a wnaed gan yr Arweinydd(ion) i'w gynnwys yng nghynllun dirprwyo'r Cyngor yn Adran 13 y Cyfansoddiad hwn. Bydd hyn yn cynnwys y wybodaeth ganlynol am Swyddogaethau Gweithredol mewn perthynas â'r flwyddyn i ddod:

(a) maint unrhyw awdurdod a ddirprwywyd i Aelodau'r Cabinet yn unigol, gan gynnwys manylion y cyfyngiad ar eu hawdurdod;

(b) cylch gorchwyl a chyfansoddiad pa bwyllgorau Cabinet bynnag ag y bydd yr Arweinydd(ion) yn eu penodi ac enwau Aelodau'r Cabinet a benodir iddynt;

(c) natur a maint unrhyw ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i unrhyw awdurdod arall neu unrhyw drefniadau ar y cyd;

(ch) natur a maint unrhyw ddirprwyo i Swyddogion ynghyd â manylion unrhyw gyfyngiad ar y dirprwyo hynny, a theitl y Swyddog y gwneir y dirprwyo iddo/iddi.

5.9.2 Is-ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol

(a) Pan fydd y Cabinet, un o bwyllgorau'r Cabinet neu Aelod unigol o'r Cabinet yn gyfrifol am Swyddogaeth Weithredol, caiff ddirprwyo ymhellach i drefniadau ar y cyd neu Swyddog.

(b) Oni bai bod yr Arweinydd(ion) yn cyfarwyddo fel arall, caiff un o bwyllgorau'r Cabinet y dirprwywyd swyddogaethau iddo gan yr Arweinydd(ion) ddirprwyo ymhellach i Swyddog.

(c) Pan fydd Swyddogaethau Gweithredol wedi'u dirprwyo, ni fydd y ffaith honno'n atal yr unigolyn neu'r corff a ddirprwyodd y swyddogaethau dirprwyedig rhag eu cyflawni.

5.9.3 Cynllun Dirprwyo a Swyddogaethau Gweithredol y Cyngor

(a) Caiff yr Arweinydd(ion) ddiwygio'r cynllun dirprwyo mewn perthynas â Swyddogaethau Gweithredol ar unrhyw adeg. Wrth wneud hynny, bydd yr Arweinydd(ion) yn rhoi rhybudd ysgrifenedig i'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd a'r unigolyn, y corff neu'r pwyllgor dan sylw. Mae'n rhaid i'r rhybudd amlinellu maint y diwygiad i'r cynllun dirprwyo, a pha un a yw'n golygu tynnu dirprwyaeth yn ôl oddi ar unrhyw unigolyn, corff neu bwyllgor. Bydd y Swyddog Monitro yn cyflwyno adroddiad i gyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor yn amlinellu'r newidiadau a wnaed gan yr Arweinydd.

(b) Pan fydd yr Arweinydd(ion) yn ceisio tynnu dirprwyaeth yn ôl oddi ar un o bwyllgorau'r Cabinet, ystyrir bod rhybudd wedi'i roi i'r pwyllgor hwnnw pan fydd wedi'i roi i'w gadeirydd.

5.9.4 Gwrthdaro Buddiannau

(a) Pe byddai gan yr Arweinydd(ion) wrthdaro buddiannau, dylid ymdrin â hyn fel yr amlinellir yng Nghod Ymddygiad y Cyngor ar gyfer Aelodau yn Adran 18 y Cyfansoddiad hwn.

(b) Pe byddai gan unrhyw Aelod o'r Cabinet wrthdaro buddiannau, dylid ymdrin â hyn fel yr amlinellir yng Nghod Ymddygiad y Cyngor ar gyfer Aelodau yn Adran 18 Cyfansoddiad hwn.

(c) Os yw'r pŵer i arfer Swyddogaeth Weithredol wedi'i ddirprwyo i un o bwyllgorau'r Cabinet, Aelod unigol neu Swyddog, a bod gwrthdaro buddiannau'n codi, yna bydd y swyddogaeth yn cael ei harfer yn y lle cyntaf gan yr unigolyn neu'r corff a wnaeth y ddirprwyaeth ac fel arall fel y nodir yng Nghod Ymddygiad y Cyngor ar gyfer Aelodau yn Adran 18 y Cyfansoddiad hwn.

5.9.5 Cyfarfodydd y Cabinet – Pryd a Ble?

Yr Arweinydd fydd yn pennu amlder ac amseriad cyfarfodydd y Cabinet. Bydd y Cabinet yn cyfarfod ym mhrif swyddfeydd y Cyngor neu mewn lleoliad arall i'w gytuno gan yr Arweinydd.

5.9.6 Cyfarfodydd Cyhoeddus neu Breifat o'r Cabinet?

Bydd y Cabinet yn cynnal ei gyfarfodydd/chyfarfodydd yn gyhoeddus, ac eithrio yn yr amgylchiadau a nodir yn y Rheolau Gweithdrefnol Mynediad at Wybodaeth yn Adran 14 er enghraifft pan fydd gwybodaeth gyfrinachol neu eithriedig yn cael ei thrafod.

5.9.7 Cworwm

(a) Y cworwm ar gyfer cyfarfod y Cabinet fydd chwarter yr aelodau gan gynnwys yr Arweinydd(ion) neu'r Dirprwy Arweinydd.

(b) Y cworwm ar gyfer cyfarfod un o bwyllgorau'r Cabinet fydd dau.

1. Er osgoi amheuaeth bydd presenoldeb yn cynnwys presenoldeb drwy ddarpariaeth electroneg sydd yn caniatáu i'r aelod glywed a siarad yn y cyfarfod.

2. Ni fydd unrhyw ddiffyg yn y ddarpariaeth dechnolegol (pa un ai yw hynny'n arwain at golli cysylltiad yn llwyr neu'n rhannol) yn annilysu unrhyw ran o'r trafodaethau nac yn amharu ar unrhyw bleidlais a gymerir. Caiff y Cadeirydd ohirio'r cyfarfod os yw o'r farn fod hynny'n briodol.

5.9.8 Sut bydd Penderfyniadau'n cael eu Gwneud gan y Cabinet?

(a) Bydd Penderfyniadau Gweithredol gan y Cabinet yn ei gyfanrwydd yn cael eu gwneud mewn cyfarfod a gynullwyd yn unol â'r Rheolau Gweithdrefnol Mynediad at Wybodaeth yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn.

(b) Pan ddirprwyir Penderfyniadau Gweithredol i un o bwyllgorau'r Cabinet, bydd y rheolau sy'n berthnasol i Benderfyniadau Gweithredol a wneir ganddo yr un fath â'r rhai hynny sy'n berthnasol i Benderfyniadau Gweithredol a wneir gan y Cabinet yn ei gyfanrwydd.

5.10 Sut y Cynhelir Cyfarfod y Cabinet?

5.10.1 Pwy fydd yn Llywyddu?

Bydd yr Arweinydd(ion) yn llywyddu unrhyw gyfarfod o'r Cabinet neu ei bwyllgorau y mae'n bresennol ynddo. Yn absenoldeb yr Arweinydd, bydd y Dirprwy Arweinydd(ion) yn llywyddu. Yn ei (h)absenoldeb ef/hi, bydd unigolyn yn cael ei benodi i lywyddu gan y rhai hynny sy'n bresennol.

5.10.2 Pwy Gaiff Fynychu?

Amlinellir y manylion hyn yn y Rheolau Gweithdrefnol Mynediad at Wybodaeth yn Adran 14 y Cyfansoddiad hwn. Gweler hefyd Adran 3 o ran cyfranogiad Aelodau mewn cyfarfodydd.

5.10.3 Pa Fusnes?

Ym mhob cyfarfod o'r Cabinet, bydd y busnes canlynol yn cael ei gynnal:

(a) ystyried cofnodion y cyfarfod diwethaf;

(b) datganiadau o fuddiannau, os oes rhai;

(c) materion a atgyfeiriwyd i'r Cabinet (boed hynny gan Bwyllgorau Craffu neu gan y Cyngor) i'w hystyried gan y Cabinet yn unol â'r darpariaethau a geir yn y Rheolau Gweithdrefnol Trosolwg a Chraffu neu Reolau Gweithdrefnol y Gyllideb a'r Fframwaith Polisi a amlinellir yn Adrannau 7 a 15 y Cyfansoddiad hwn;

(ch) ystyried adroddiadau gan Bwyllgorau Craffu;

(d) ystyried adroddiadau gan Bwyllgorau'r Cabinet;

(dd) adroddiadau gan Aelodau'r Cabinet a/neu Swyddogion yr Awdurdod.

5.10.4 Ymgynghori

Mae'n rhaid i'r holl adroddiadau i'r Cabinet gan unrhyw Aelod o'r Cabinet neu Swyddog ar gynigion yn ymwneud â'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi gynnwys manylion am natur a graddau ymgynghoriad a gynhaliwyd â rhanddeiliaid a gyda'r Pwyllgor Craffu a chanlyniad yr ymgynghoriad hwnnw. Bydd adroddiadau ar faterion eraill yn nodi manylion a chanlyniad ymgynghoriadau fel y bo'n briodol. Bydd lefel yr ymgynghori sy'n ofynnol yn briodol i natur y mater sy'n cael ei ystyried.

5.10.5 Pwy gaiff roi Eitemau ar Agenda'r Cabinet?

(a) Yr Arweinydd(ion) fydd yn penderfynu ar y rhaglen ar gyfer cyfarfodydd y Cabinet. Caiff ef/hi roi unrhyw fater ar agenda unrhyw gyfarfod o'r Cabinet pa un a yw awdurdod wedi'i ddirprwyo i'r Cabinet, un o'i bwyllgorau neu unrhyw Aelod neu Swyddog mewn perthynas â'r mater hwnnw ai peidio.

(b) Caiff unrhyw Aelod o'r Cabinet fynnu bod y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd yn sicrhau bod eitem yn cael ei rhoi ar agenda cyfarfod nesaf y Cabinet i'w hystyried.

(c) Caiff y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Ariannol gynnwys eitem i'w hystyried ar agenda cyfarfod o'r Cabinet a chaiff fynnu bod cyfarfod o'r fath yn cael ei gynnull yn unol â'i (d)dyletswyddau statudol.

(ch) Mewn amgylchiadau eraill, pan fydd unrhyw ddau o'r Prif Weithredwr, y Prif Swyddog Ariannol a'r Swyddog Monitro o'r farn bod angen galw cyfarfod o'r Cabinet i ystyried mater y mae angen gwneud penderfyniad arno, cânt gynnwys eitem ar agenda cyfarfod o'r Cabinet ar y cyd. Os nad oes cyfarfod i ymdrin â'r mater dan sylw, yna caiff yr unigolyn/unigolion sydd â hawl i gynnwys eitem ar yr agenda fynnu hefyd fod cyfarfod yn cael ei ystyried ac y caiff y mater ei drafod ynddo.

5.11 Aflonyddwch gan y Cyhoedd a Defnyddio Cyfryngau Cymdeithasol

5.11.1 Mae'r darpariaethau yn Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor yn Adran 4.30 mewn perthynas ag aflonyddwch gan y cyhoedd yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet.

5.11.2 Mae'r darpariaethau yn Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor yn Adran 4.31 sy'n ymwneud â defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn berthnasol i gyfarfodydd y Cabinet.

5.12 Arweinyddion Gweithredol ac Aelodau Gweithredol yn rhannu swydd

5.12.1 Gall unrhyw tholiad neu benodiad i'r Cabinet (gan gynnwys yr Arweinydd(ion)) gynnwys thol dau neu fwy o Gynghorwyr i rannu'r swydd.

5.12.2 Pan fydd dau neu fwy o Aelodau wedi cael eu hethol neu eu penodi i rannu'r un swydd a'r Cabinet, yr uchafswm aelodau o'r Cabinet, gan gynnwys yr Arweinydd(ion), fydd:

5.12.2.1 12, pan fydd o leiaf dau aelod wedi cael eu hethol neu eu penodi i rannu swydd; neu

5.12.2.2 13, pan fydd o leiaf tri aelod wedi cael eu hethol neu eu penodi i rannu swydd.

5.12.3 Bydd gan aelodau'r Cabinet sydd yn rhannu'r un swydd, un bleidlais rhyngddynt o ran unrhyw fater lle mae ganddynt yr hawl i bleidleisio oherwydd eu bod yn aelod o'r Cabinet.

5.12.4 Pan fynychir unrhyw gyfarfod gan fwy nag un o'r aelodau sydd yn rhannu'r un swydd a bod yr aelodau hynny'n mynychu yn eu rôl fel aelod o'r Cabinet, gyda'i gilydd maent yn cyfri fel un person er diben pennu p'un a oes cworwm yn y cyfarfod.